

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

בונים הסכמות בחינוך

תמצית

"אשרי הדור שהגדולים נשמעין לקטנים ומתוך שהגדולים

נשמעין לקטנים

נושאין קטנים קל וחומר בעצמן להיות נשמעין"

ראש השנה כ"ה

כתיבה: טובה בן-ארי

מבוא:

חובה עלינו לראות כל מוסד חינוכי כבית חינוך, כהכנה ובבואה לחברה דמוקרטית, שתי אוכלוסיות אלו זקוקות לכבוד הדדי עד שימומשו זכויותיהם הלגיטימיות כבני אדם בוגרים.

לפני כל תוכנית לימודית, לפני כל חדשנות, חייבות להתקיים הסכמות-בכל מוסד חינוכי, ביה"ס צריך לבטא את נהגיו ביה"ס כחברה בזעיר אנפין: אחריות ליחסים בין אישיים של אכפתיות רגישה ואוהדת לזולת והתייחסות הוגנת לכל אחד ואחת, אחריות להיבטים בטיחותיים, אסתטיים, ואקולוגיים של המבנים, החדרים והמרחבים בבית הספר, רגישות לצרכים מיוחדים ולרווחה הרגשית של כל השותפים בקהילת המוסד החינוכי (תלמידים, הורים מורות/ים/גננות), מאחר **והוא מפגיש "שונים" בתחומי עניין משותפים**, ומכבד את כל זכויותיהם של חברי קהילת המוסד החינוכי ללא אפליה.

תהליך "בונים הסכמות" הוא תנאי דמוקרטי לקיומו של כל הסדר, ריבוי נקודות המבט התרבותיות, האמונה והאידיאולוגיות שאנו מצווים כיום לכבד בנושא זכויות, גוזר ריבוי של נקודות מבט מוסריות. תחומי האחריות, הזכויות והחובות של השותפים הם החומר והלבנים שמהם בנויים כל הדיונים הקורים במפגשי ההסכמות בכלל בחיי היום יום במוסדות החינוך.

אין כמעט מצבים של "שורה תחתונה" הרמטית ומוחלטת בהדברות על זכויות בקרב אוכלוסיית המוסד החינוכי המחייבים להעניק אותן זה לזה. המציאות המשתנה מחייבת אותנו להתאים את עצמנו למערכות רבות של התייחסויות לערכים, כללים ונהלים. עלינו לחשוב ביחד ולהגדיר כללים כאלו מחדש

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

במערכות היחסים שאנו יוצרים במוסדות החינוך, על כן יש לפתח נוהלים הוגנים ורציונלים המשותפים לכל מוסד כדי להוביל לפתרון במצבים בהם שוררת אי הבנה ו/או קונפליקטים באמצעות כלים דיאלוגיים דמוקרטיים.

התהליך מבוסס על מעורבות של נציגי הקבוצות והקהילות תוך פיתוח במות שיח המעודדות אמון, ביטוי והבנה של צרכים, אכפתיות אנושית ומוסרית לצורך יצירת הסכמות רחבות- לרווחתם של כל באי ביה"ס. מטרת התהליך הארגוני היא לקבוע, על סמך ההבנה המשותפת את המערכת הערכית-ניהולית והתחשבות אמיתית לכל הפרטים בה, לקבוצות, תוך בנייה בתהליך קודים ערכיים שיובילו ללמידה משמעותית, אמפתיה וכבוד ביניהם.

א. תרבות של זכויות

בקרב אנשי החינוך, קיימת הסכמה על חשיבותו הגדולה של החינוך ליצירת תרבות של זכויות-אדם. חינוך שיספק כלים הן להעלאת המודעות לזכויותינו ולזכויות של אחרים, תוך הצבת גבולות ברורים

תרבות של זכויות היא תנאי הכרחי לחינוך אזרחי, ועליה לעסוק בקביעות בנושאים ובמושגים הבאים: כבוד האדם, כיבוד כללי הצדק הטבעי, חופש הדעה, הביטוי והביקורת, פיתוח אוריינות רב תרבותית, קבלת החלטות בהליכים דמוקרטיים. שינוי מעמדם של הילדים

"נושאי-זכויות-תרבות הרואה את ילדיה שותפים פעילים בחיי החברה כנושאי-זכויות ובעלי אחריות וחובות מוגדרים, העצמת מורים/גננות ע"י פתוח מנהיגות תוך העמדתם בראש תהליך השינוי, וכמגשרים בין הילדים לביניהם, וביניהם לבין מבוגרים אחרים.

מורה המאמינה ביכולותיה למלא את השליחות תוכל לתת אמון בתלמידיה שאכן הם מסוגלים להצליח

בבחירה שלהם, תלמידים שמרגישים שניתן בהם אמון משדרים להוריהם ולסביבה על יכולותיהם,

ואלה יוצרים אמון בחינוך שלנו וברצון האמיתי להביא להצלחת כל ילד וילדה שלידינו. מנהיגות חינוכית כזו מובילה יחסי אנוש מתוך רגישות ואכפתיות לצרכים השונים.

גישה זאת רואה באורח חיים כזה מגיל צעיר את החזון החינוכי המאחד את החברה בישראל לגווניה ואת מערכת החינוך שלה.

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

ב. מטרות על :

1. יצירת ממשקים בין ארגון החינוכי להורים ותלמידים, בקבוצות מעורבות

ע"מ ליצור מנהיגות בית ספרית / קהילתית, יצירת מעגלי השפעה חיוביים על התרבות הבית ספרית ועל חיי קהילת ביה"ס בכלל בתהליכי הידברות "בונים הסכמות".

2. פיתוח דגם של הסכמות משותפות- מנוף לקידום ההדברות , המעודד אמון, ביטוי והבנה של צרכים, לצורך יצירת הסכמות רחבות לצעידה משותפת בשביל הזכויות.

2. דאגה ליישום זכותם של כל באי ביה"ס לכבוד בחיי היום יום של בית הספר:

יישום זכותם של כל באי ביה"ס בנושאים כמו : קיום חירויות , הזכות לחופש הביטוי ,

הזכות להישמע , הזכות לדעת , זכויות הפרט , הזכות להגנה , הזכות לשיווין בין המינים

מניעת אפליה , זכות התלמידים להשתתפות אמיתית בהחלטות, הזכות להיות נאהב ורצוי ומוערך הזכות לקבל יותר תמיכה (רגשית או קוגניטיבית) כדי להגיע לשוויון ביחס לתלמידים אחרים במערכת , מניעת אלימות מילולית או פיזית הפוגעת בכבודם של באי ביה"ס ובשמם הטוב, וכו'.

ג. הטמעת כלים להידברות ארגונית שיטתית

1. לקיחת אחריות על עיצוב התנהגות ראווה במסגרת ביה"ס ומחוצה לו במעגלי החיים השונים . (נתמך : מוסר, חוקי המדינה, חוזרי מנכ"ל וכו')
2. שיפור ופיתוח מיומנויות התקשורת של התלמידים בינם לבין עצמם ובינם לבין כל העוסקים בחינוכם.

3. פיתוח מנהיגות מקומית במיקוד על נתינה והשפעה

©טובה בן ארי

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

4. "בונים הסכמות" - דרכים להטמעת כלים **להידברות ארגונית** שיטתית בין מבוגרים לצעירים:

❖ קידום זכויות תלמידים כחלק מתפיסת החינוך להעצמת תלמידים ומורים

❖ הכרת מקורות התוקף הערכי והמשפטי של זכויות בכלל וזכויות תלמידים בפרט.

❖ העלאת מודעות לזכויות, חובות אישיים, חברתיים, קהילתיים ואחריותות

❖ פיתוח כלים דיאלוגיים להטמעת מערכת התנהגותית - עד אחרון המורים, עד אחרון התלמידים

❖ קביעת **כללים וקודים התנהגותיים** של השותפים לתהליך ומוסכמים עליהם,

תוך אפשרות להתפתחות ועיצוב מחדש של הכללים לעיצוב מסגרות הפעולה להסכמות.

❖ פיתוח מודעות והנחלת נקודת התייחסות שונה לתחום הקונפליקטים.

❖ רכישת מיומנויות לניהול מו"מ אינטגרטיבי ולהתמודדות במצבי קונפליקט.

❖ העמקת מיומנויות של הגישה להקשבה ודיאלוג עם האחר

בביה"ס ומחוצה לו. פיתוח מיומנויות לראות את מה שחסר, לשמוע את מה שלא נאמר ולהרגיש מה שלא בוטא.

❖ מתן אפשרות להתאמת כלים יצירתיים לביטוי המצוקות האישיות והחברתיות של הילדים.

❖ פיתוח אקלים בית ספרי סובלני ושיתופי - כתפיסת עולם וככלי מעשי.

❖ הבחנה ואבחנה בין הוראה ללמידה

❖ חיזוק מקומו של **המורה- כמאפשר מתן זכות לאחרים**: יחס של אכפתיות אנושית ,

פיתוח מערכת איזונים, כבוד הדדי, אהדה, וסמכות שהיא תוצר של מקצועיות .

❖ פיתוח מבנים להליך הוגן ברמת שיתוף משתנה במוסד החינוכי

❖ הרחבת הרפרטואר של המחנך בניהול ויישוב סכסוכים ובכלים של ניהול שיח.

❖ מקומם החברתי והמשפיע של נאמני זכויות: צעירים ומבוגרים, כמועצה

ציבורית שתעלה לסדר היום את הנושאים/דילמות החשובים בזמן אמת

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

ותדון בהם בצורה מעמיקה והולמת, תוך מתן תשובות אלטרנטיביות
ההולמות את האירוע.

5. יצירת סביבה לימודית שוויונית, שיש בה מקום לכל אחד, ויש בה מסגרות
מתאימות כדי להביע דעה, וכל אחד ראוי להישמע, כך תיווצר הרגשת
שייכות.

6. שימת דגש על רווחה הרגשית של כל השותפים בקהילת בית הספר
(תלמידים, מורות, מנהלות, והורים כאחד), מאחר **והמוסד החינוכי מפגיש**
"**שונים**" בתחומי עניין משותפים בהקשרים תרבותיים מגוונים, ומכבד את כל
זכויותיהם של חברי קהילת המוסד .

7. שיפור ופיתוח מיומנויות התקשורת של התלמידים בינם לבין עצמם ובינם
לבין המורים
וההורים.

8. היישום יתרחש מרמת ב"ס לרמה העירונית :
הקבוצה העירונית תהיה אחראית **לבניית הסכמות ולבניית קוד אתי**
עירוני , להפצתו
וליישומו ייקבעו נהלי בירור, פניה, ייצוג ושימוע, ותהיה שותפה בקבלת
החלטות ברמה
העירונית/מחוזית

ד. תרבות ערכית- בונה שייכות, מעורבות, זכויות ואחריות:

אזרחים מגלים צורך לקחת אחריות על מעשיהם, להשתתף בתהליכים אזרחיים
ולהשפיע על כך שקבלת החלטות תעשה כמענה על צרכי מגזרים רחבים ככל
שאפשר. הם מבקשים להתנדב ולהיות שותפים לתהליכים חברתיים, כדי
שהחלטות שיתקבלו יביאו לאיכות חיים משתפת וטובה יותר .
מתוך דוח ועדת רוט לוי, -הדוח הכללי, עמוד: 292

5.2.5 שיתוף ילדים ובני נוער ושיתוף ההורים

קהל היעד הראשוני לכל שינוי הוא הילדים. שיתופם של ילדים ובני נוער במנגנונים יביא למימוש זכותם להשתתפות,
על פי **סעיף 12** לאמנה. כך יובאו עמדותיהם יבואו לידי ביטוי בפעילות המנגנונים לרבות בהצעות חוק, בקווי
מדיניות ובהמלצות המוגשות מטעמם של המנגנונים. הדבר ראוי על מנת לקדם עשייה טובה יותר ביחס לילדים,
השואבת את תוכנה גם מעולמם הפנימי של ילדים, וכן כ"דוגמה אישית" של המנגנון. בנוסף, אפשר שהמנגנונים
ידיכו את הרשויות באשר להשתתפות ילדים במסגרתן.

קהל יעד מרכזי נוסף המושפע מהתייחסות החברה לילדיה וראוי שאף ישפיע עליה הוא ציבור ההורים, שראוי
לשתף גם את נציגיו בפעילות המנגנונים.

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

עוצמתו תהליך זה הוא בבניית הסכמות המקשרות את התלמידים, המורים, ההורים,

המנהלים, צוות הפיקוח ואחרים לעבודת ביה"ס ויעדיו.

כל מי שנעשים שותפים אמיתיים בבניית הסכמות נהנים מתחושה של שייכות, חשיבות ומשמעות אישית. לעבודתם תתווסף חיוניות משמעותית ותודעת זהות מורחבת: זוהי הרגשה של השתייכות למשהו מיוחד. חיזוק תהליכים כאלה יוצרים את הערכים המשותפים בביה"ס, בכל ביה"ס.

המורים וההנהלה הם מי שנושאים באחריות להתפתחות ארגונית-חינוכית בכל תחומי החיים בבית הספר והם אלה הזקוקים לידע ולהבנה בתהליכים מערכתיים הבונים הסכמות בחינוך.

עליהם להיות מוכנים ליטול וליישם מנהיגות – מתוך הבנה אחראית למניעים, של עצמם ושל אחרים. כמו כן הם חייבים להתחשב בתהליכים שמתחת לפני השטח, הסמויים והגלויים, שהם חלק בלתי נפרד מחיי ביה"ס. ידע כזה ירחיב מאד את הבנת התהליכים הללו וישפר את היכולת ליזום ולהוביל – באומץ, בחוכמה ובאחריות.

הצורך כיום של כולם, להצליח בחיים מתוך שיתוף, אחדות בחברה רב תרבותית כשלנו, מעצים את הצורך בכלים המאפשרים בניית הסכמות.

ה. תרבות ארגונית-התנהגותית : עד אחרון התלמידים, עד אחרון המורים :

בונים הסכמות היא תרבות המשמשת כמצפן המכוון את אנשיו לכיוון משותף, היא מעצבת מערכת של נורמות המגדירות מהם הדרכים הראויות להתנהגות בין אישית בכל מקום. תוך יכולת לאתר את הצרכים של הקהילה הרחבה, לצייד את הילדים, הגננות והמורים וכלל בני הקהילה בתחושת חשיבות ולחזות מראש את הבעיות שתעלינה ואת התגובות כלפיהן. קביעת קודים התנהגותיים של השותפים לתהליך ומוסכמים עליהם היא הדרך בה

תתאפשר מתן זכויות לגיטימית לכל האנשים בסביבות ביה"ס.

קביעת קוד התנהגותי מגלמת בתוכה תפיסה לגבי ערכים, התנהגויות ואורחות חיים ראויים שיש לקדם, או להימנע מלפגוע בהם.

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

קוד התנהגותי המוסכם על באי ביה"ס מחייב להתנהגות אתית כלפי כל השותפים בו, כאשר הכללים מחייבים את כל הדרגים.

קוד התנהגותי ארגוני הוא כלי עזר להטמעתה של תרבות התנהגותית רצויה, כדי למנוע או לצמצם התנהגויות החורגות מסטנדרטים אתיים בביה"ס ובסביבתו, (דוגמא: זיהוי והכרה בפער בין סולם הערכים של המורה/המנהל לבין ההתנהגויות בפועל) על ידי עידוד התנהגות ההולמת את מטרות שבי"ס הציב לעצמו תוך שימת דגש על שמירת החוק, אכפתיות, מוסריות, פיתוח אמון וההגינות.

הצורך בקביעת קוד התנהגותי מוסכם בא מתוך התובנה שאוכלוסיית ביה"ס מורכבת מאנשים הבאים מרקע תרבותי והתנהגותי מסוים, קיימת סברה שהם יפעלו ע"פ התרבות המוכרת להם מסביבות חייהם, ולא דווקא בהתחשבות בהשלכות האתיות של מעשיהם.

מכיון שאי אפשר לדעת מה שעושה כל תלמיד, מורה או הורה בכל מקום ובכל זמן בביה"ס, חשוב שתיווצר בו תרבות המעודדת את השותפים הללו לחשוב בעצמם על ההשלכות האתיות

של מעשיהם לפני שהם עושים אותם, ויותר מזה, שייקחו אחריות על תוצאות מעשיהם.

כך כל באי ביה"ס ידברו באותה שפה - המחויבות למסמך העקרונות שייקבע בהסכמות, שפה שתקל עליהם את שיתוף הפעולה.

הקוד ההתנהגותי יוביל לדרכי פעולה וכללים המסבירים להנהלה ולמורים אלו מעשים ראויים שלא ייעשו (כמו שימוש בחומר העוסק: במידע פנימי, דוחות פסיכולוג, הערכות, אבחונים, מידע אישי על הילד ומשפחתו, וכו') אם במסגרת עבודתם של המורה או המנהל הם מחויבים לשמור על פרטיות, לא להעליב תלמידים, הורים או עמיתים, לכבד שונות, להבין קושי, לעודד עזרה, לכבד כל אדם המדבר אליהם ולהשיב באדיבות, לאפשר חופש ביטוי, לאסור על אפליה, לא רק שהם יהיו דוגמא אישית לתרבות חיים כזו אלא היא תיטמע גם בתחומי החיים האישיים שלהם אל המעגל האנושי הנרחב לדוגמא: קוד אתי של מורה יקבע כי שחובה עליו לשמור על סודיות בכל הקורה בחיי כל תלמיד ותלמידה אלא אם כן לא נשקפת סכנה לחייו, כחלק מזכותם של אלו לפרטיות. הביטוי האתי-המקצועי לפרטיות, כפי שהוא מופיע בקודים אתיים רבים הוא חיסיון(סעיף 14 בחוק זכויות התלמיד). שמירת הפרטיות איננה רק זכות מוסרית וחוקתית, היא קוד מקצועי שיש לשומרו.

©טובה בן ארי

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

1. תמצית הדרך ליישום:

1. **בניית קבוצות שיח נפרדות בכל בית ספר, בו יאותרו הערכים, הצרכים והקשיים של כל קבוצה, (בשלב ב' שיח דומה במעגלי שיח מעורבים) תוך שיח גלוי ומאמין.**

ממצב מצוי למצב רצוי תוך הכוונה -לגבי כל אחת מהקבוצות, זיהוי היחסים בין הקבוצות, זיהוי הציפיות של כל אחת מהקבוצות אל קבוצה אחרת, זיהוי והכרה בציפיות, הכרות עם גישות לניתוח תהליכים, זיהוי שלבים בתהליך בהם לא קיימת אחריות ברורה, ניסיון להגדרת התנהגויות רצויות, מתן במה משותפת לביטוי הערכים, התפיסות והצרכים השונים, זיהוי תהליכים חסרים במבנה הקיים, זיהוי צרכים יישומיים כמו צרכים ברמת הפרט והקבוצה, הצרכים הייחודיים לכל קבוצה, הצרכים הייחודיים לתלמידים שונים על רצף הגילים וכו', תוך התאמת התהליך לאוכלוסיית היעד.

כל אחת מהקבוצות תקיים למידה עיונית וסדנאית אודות זכויות, אחריות, חובות של התלמידים, ההורים והצוות החינוכי בנושאים העוסקים בפיתוח התהליך החינוכי ופרו אקטיבי במוסד החינוכי וברמה הקהילתית.

2. **בניית צוותים בית ספרים בו שותפים כל נציגי ביה"ס (הקבוצות הנ"ל) אשר**

יקבע את התנאים הראויים לבניית הסכמות רחבות בחינוך. מתן במה משותפת לביטוי התפיסות, הציפיות והצרכים השונים. קביעת הממשקים בין הקבוצות לקיום תהליך של קביעת ערכים משותפים. בסופו של שלב זה ייבחנו רק התהליכים אשר עומדים בצמתי הממשקים בין הקבוצות.

מתוך הערכים יגזרו ההתנהגויות הראויות בביה"ס לכל קבוצה :

מורים, הורים, תלמידים, סגל הדרכה וכו'. בדרך זו של הידברות ייקבעו הכלים להתמודדות עם הדילמות ההתנהגותיות שיועלו במעגלי השיח במוסד החינוכי. כך ניתן יהיה לקבל מידע ולגזור החלטות לגבי דרכי הניהול, דרכי למידה-הוראה הראויים, פיתוח יחסי אנוש בין כל באי ביה"ס, ייעול יחסי העבודה, גמישות ויחסי אכפתיות המתבקשים במעגלים שונים בביה"ס.

©טובה בן ארי

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

1. דוגמאות לנושאים לדיון:

- ❖ קידום זכויות תלמידים כחלק מתפיסת החינוך להעצמת תלמידים ומורים ,
- ❖ למידה בצוותא של סוגיות הדנות על זכויות אדם בכלל וזכויות ילדים במוסדות חינוך בפרט.
- ❖ דרכי שיתוף של הורים וקהילה בתהליכי חינוך בבית"ס/בגן ,
- ❖ דרכים להצגת התכנית והתכנים, יעדים, תפיסת העולם החינוכית, תפיסת הפדגוגיה, קהל היעד, שיטות הוראה, עבודה יחד עם ההורים,
- ❖ בניית תהליכי שיתוף, התייחסות לממד החברתי של הילד, העצמה ותיעול כעסים ככלי למודעות לזכויות ולקידום זכויות.

2.

נאמני זכויות - במוסד חינוכי :

מהם המיומנויות לראות את מה שחסר, לשמוע את מה שלא נאמר ולהרגיש מה שלא בוטא?

מהן התלונות השכיחות של תלמידים? מהם דפוסי היחסים בין תלמידים למורים ומנהלים הנשקפים מפניות התלמידים? באיזו מידה הן נובעות מתוך היחסים בבית הספר? באיזו מידה מצויים הצדדים מעבר מתרסים? כיצד נוכל לגרום לשיתוף בין המבוגרים והילדים בבית"ס/בגן? מהו הבסיס להדברות במטרה לחולל שינוי? מהם התחומים בהם במיוחד מופרות זכויות התלמידים? כיצד משתלבת ההגנה על זכויות התלמידים במערכת החינוך, ברצף ההגנה על הילד ביחסיו מול משפחתו ומול המדינה? מהן זכויות התלמידים העוברים אבחון והשמה לחינוך מיוחד, ובאיזו מידה הן נשמרות וכו'?

3. בניית כלים סטנדרטיים לטיפול בתלונות תלמידים והורים, ודיווח שקוף

אודות

תהליך הבירור, הטיפול ותוצאותיו.

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

השאיפה להגיע למימוש חזון למצב הראוי שיתקיים בכל מוסד חינוכי שבאמצעותו יונהגו תהליכים אנושיים, מוסריים ואידיאולוגיים אשר יגרמו לאחווה בין כל השותפים בתהליכים החינוכיים.

"עדיף לחיות בחברה, אשר בה ההסכמה החברתית היא לא רק הבסיס לקיומה, אלא גם הבסיס להמשך קיומה ולפתרון בעיותיה. עדיף לחיות בחברה, שההסכמה בה מחליפה את האלימות (המילולית או הפיזית). עדיף לחיות בחברה, אשר תרבותה החברתית מבוססת על נכונות להבין את הצד האחר. עדיף לחיות בחברה שבה החברתיות גוברת על העוצמתיות"

ז. דוגמאות לתוצרים מצופים

מנקודת מבטם של תלמידים

1. במוסד החינוכי

התלמידים ירגישו רצויים, אהובים, מוגנים ומוערכים ע"י המורים, ההורים, חברים והקהילה .

התלמידים יגיעו לביה"ס/לגן מתוך בחירה .

התלמידים יחוו שייכים לביה"ס/לגן

התלמידים ידעו מה הם זכויותיהם וכיצד לממש אותם

התלמידים ירכשו אמון למורים ויוכלו לפנות אליהם בכל מצוקה

©טובה בן ארי

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

התלמידים יתפסו את המורים כדמות הוגנת.
התלמידים ידעו שיש להם את הזכות להישמע, להליך הוגן, לפרטיות, להשתתפות וכו',
התלמידים יחושו שמתחשבים בביה"ס בקשיים שלהם ומנסים לעזור להם להתגבר על הקשיים
התלמידים יאמינו שמוריהם מייחסים להם תכונות ומעריכים אותם.
התלמידים ירגישו כי דעתם נחשבת בעיני המורים וההנהלה.
לתלמידים תהיה אפשרות לבטא את כישוריהם
התלמידים ילמדו בדרכים מגוונות ותהיה להם הנעה ללמידה ולהצלחה
התלמידים לא יחששו להתלונן על עוולה שחוו.
התלמידים יפנו בנימוס למורים, להורים וחבריהם
התלמידים יפנו בדרך מכבדת ללא שימוש בביטויים אלימים

2. בינינו לבין עצמינו

תלמידים הלומדים על הזכויות שלהם, הם מבינים את אחריותם לכבד את הזכויות של אחרים.
התלמידים יתחנכו להיות אזרחים טובים, שומרי חוק ומשפיעים בחברה הסובבת אותם
התלמידים והתלמידות ידעו שיש להם זכויות שוות בכל גיל, בכל מקום
התלמידים ישתתפו בקביעת ההסכמות בביה"ס/בגן
התלמידים ידעו מה הם תחומי האחריות שלהם ברמה האישית וברמה החברתית
התלמידים ייקחו אחריות לממש את זכויות של אנשים אחרים: צעירים או מבוגרים
התלמידים יכירו את התרבויות של חבריהם בכיתה, יכבדו את המנהגים השונים.
התלמידים ידעו לפתור קונפליקטים בדרכי שיח שונים המותאמים לאירוע

מחנכות, גננות, -בהתייחס לתלמידים

1. חיזוק אמונתם של המורים ביכולתם להשפיע
הענקת הרגשה לתלמידים שהם רצויים ואהובים בביה"ס.
פיתוח אסטרטגיות למידה-הוראה כמתן מענה ללומדים שונים
התייחסות אישית לכל תלמיד

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

יידוע התלמידים על זכויותיהם וגבולות הזכויות, אחריותם וחובותיהם במוסד החינוכי.

מימוש זכויות התלמידים

2. פיתוח מיומנויות אישיות לתרבות דיאלוגית - מבני שיח מגוונים

תרבות שיח מכבדת ואישית: תוך חמלה, תמיכה והגשת עזרה בסתר פיתוח יכולות לשיח פתוח ולא מאיים במצבי קושי מצוקה עידוד פתרונות יצירתיים אצל תלמידים- בעת קונפליקט, חוסר שביעות רצון, דילמה וכו'.

פיתוח גישות חינוכיות לתלמידים כדי שיוכלו לחוות הבנה, אמון ואחוה . קידום קבלת החלטות משותפת עם תלמידים והורים המחנכים כסניגורים לתלמידיהם. מימוש כל זכויות לכל התלמידים, תוך מציאת איזונים בעת קונפליקט בין זכויות

3. פיתוח תחושת מסוגלות, שליטה וניהול עצמי אצל הפרט

קידום העזה בתחום הטיפול בפרט, בקבוצות דיון, בשיתוף הורים ותלמידים פיתוח איזון בין זכויות הפרט לזכויות הקבוצה, תוך לקיחת אחריות אישית ומקצועית לתוצאה מפתח ציפיות שוות מבנות ובנים פיתוח יכולת להעניק טיפול לצרכים אישיים של תלמידים, מנקודת מבט סובייקטיבית מעודד תלמידים לתת זכויות לחברים או למבוגרים יכולת לשמור על נורמות וגבולות עם הילדים יכולת, מציאת המאחד ולא המפריד.

שימוש במספר שיטות הוראה במהלך כל שיעור, המותאמות לתלמידים הכרת התרבויות בכיתה/בגן, איתור חומרי למידה-הוראה מותאמים לתרבויות.

בהתייחס להורים

1. מתן כבוד לכל אדם מתוך התחשבות בערכיו, בצרכיו ללא דעה קדומה. ההורים ירגישו שהם רצויים ומוערכים בגן/בבית"ס. יצירת בימות דיון יחד עם ההורים והתלמידים על כללי הסדר והמשמעת המחייבים את כולם, ©טובה בן ארי

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

הכללים ינוסחו בדרך חיובית, ויפורסמו לכל בית.

קיום מפגשים אישיים עם הורים

יידוע ההורים והתלמידים על השירותים שניתן לקבל מהגן/ביה"ס, מהרשות ומהקהילה.

2. יידוע ההורים והתלמידים על דרכי הערכה שלכם.

עידוד תקשורת ישירה יזומה ע"י הורה או תלמיד בעת מצוקה.

עיצוב הזדמנויות להורים המוגבלים בזמן להשתתף בתהליכי החינוך של ילדיהם

3. מעגלי הידברות עם הורים יחד ולחוד לדיונים סביב מצוקות שיעלו על ידיהם.

תתקיים קבלת החלטות משותפת עם תלמידים והורים

ההורים והתלמידים יהיו שותפים בתחומי הלמידה, החברה, ההתנדבות וכו'.

4. תתקיים פתיחות והבנה לצרכים של מגזרים שונים בתוך ביה"ס.

תרגום/עריכה לשונית חומרי למידה והערכה להורים ותלמידים - עולים חדשים

5. קיום מפגשים עם הורים כדי להדריך על תוכנית הלימודים שנבנו

יידוע לגבי הדרך בה ההורים יכולים לעזור לילדיהם ללמוד בבית

דיון קביעת קוד התנהגותי מוסכם להורים: דרכי שיח עם ילדיהם, עם מורים או עם

נשים בקהילה, הימנעות מעונשים פיזיים לילדים ע"י אזרחים מבוגרים

מנהל/ת המוסד החינוכי

1. היחס לקהילה

המנהל מסמן לאחרים מה חשוב בעיניו: בלוי זמן עם תלמידים, צמצום בעיסוקי

המינהל לטובת ענייני חינוך, משתף תלמידים, מורים והורים בדילמות חינוכיות

מנהל יכול לקבוע כללים וערכים יחד עם תלמידים כדי למנוע מהם מעשים העלולים

לפגוע בעצמם

מנהל מוליך תהליכי הידברות חופשית עם מורים, תלמידים והורים, ללא סמכות

מכריעה

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

מיידיע את כל ציבור המוסד בדבר זכויות התלמידים, ההורים, המורים ותחומי אחריותם.

מיישם את זכויות התלמידים, ההורים והמורים.

מנהל מקשוב, מתייחסים לדברי התלמידים, מתחשבים בדעתכם

מנהל קשוב לצרכים שונים של תלמידים ועמיתים

המנהל משמש מודלינג למחויבות אישית

המנהל יוצר הכרות אישית של התלמידים

המנהל קשוב לצורכי המורים, ההורים והתלמידים, להיענות לבקשות עזרה

המנהל יועץ למורים, להורים ולתלמידים בעת מצוקות

שקיפות ביה"ס במכלול הנושאים

2. יוצר משמעות לעבודת המורים.

יוצר ברית חינוכית/ניהולית, באמצעות הגדרות ברורות ויצירת אמון

הקשבה למסריו של הצוות החינוכי, זיהוי הנושא שהוא מציג, הגדרת ציפיות

הדדיות, וקביעת יעדים להמשך הדיאלוג.

מציב סטנדרטים גבוהים להתנהגויות המחזקות נתינה ועזרה לזולת

מעניק הרגשה טובה לתלמידים ולמורים בצוות כאל אנשים רצויים, נחשבים ואהובים

מקיים את הקוד ההתנהגותי בביה"ס כאחד המורים

מזהה קשיים של מורים ותלמידים, מאזין, מכוון, מדריך

מזהה בעיות חינוכיות, מייעץ למורים, מפעיל פיקוח ובקרה, הערכה, מטפח את

הסגל

מטפח הדדיות ביחסים בחדרי מורים ובינם לבין תלמידים

לוקח אחריות

נותן מענה לאינטרסים האמיתיים.

מפתח דגמים ליישום חופש הביטוי בביה"ס/בגן

מחזק תהליכי שיתוף המאחדים ומייחדים את תת התרבויות בביה"ס, מוביל אל

אותם ערכים, אמונות ונוהלים המעניקים לבית הספר את זהותו הייחודית.

3. רתימת הורים וקהילה לתהליך

מנהל יכבד החלטות והסכמות שנקבעים יחד עם עמיתים, תלמידים והורים.

©טובה בן ארי

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

ייוודע שההורים באו מרצונם החופשי לתהליך ולקחו על עצמם מחויבות ליישום המנהל יכבד את חופש הבחירה וההחלטה של המשתתפים ולא יפעיל כל לחץ על המורים, ההורים והתלמידים

המנהל יאפשר למשתתפים להגיע להסכם מתוך רצונם החופשי.

יוצר תקשורת מבוססת על קשרים הנוצרים במרקם רב-תרבותי, יצירת השפה המשותפת

מתייחסת למושגים משותפים, להיכרות עם הרקע התרבותי והחינוכי, למשמעות האישית והחברתית

של ביטויים ושימושים לשוניים, להתייחסות לרקע המשפחתי של המורים, התלמידים וההורים.

3. ברמת המערכת המוסדית:

שותף בתהליכי ההסכמות, מקיים את ההסכמות

מיידע את הציבור על החוק והשירותים בגן/ביה"ס והשירותים העירוניים

מנחה את המורים וההורים לקיום הליכי ברור הוגנים בכל אירוע בו יש חשש לפגיעת תלמידים

מקיים שיח פתוח עם קבוצות תלמידים משכבות גיל שונות סביב דילמות המועלות על ידם,

מידי שבוע

דואג להדרכת המורים לגיוון בדרכי ההוראה, ולנתינת מענים ללומדים שונים

מיידע/ת את התלמידים וההורים אודות זכויותיהם ותחומי אחריותם

משוחח עם תלמידים, מורים והורים-על מצוקות

שימת הדגש על יחסי אנוש -שומר/משפר את מערכת היחסים הבין אישיים בין המורים .

מגיש תמיכה, עידוד והזדמנויות של צמיחה למורים

מבחין במשמעות של מה שהמורים עושים או מסוגלים לעשות

מפתח יכולת "לדחוף" מוריו קדימה אל מעבר לשגרה

מפתח אקלים מוסדי משתף ומעריך למעשים ראויים

חותר להגיע להסכמה עם הצוות החינוכי לגבי המטרות והאמצעים להשגתם בביה"ס//בגן.

המנהל ידאג שתלמידים ישבו בישיבות הנהלה ובפורומים אחרים המקבלים החלטות (מלבד בישיבות העוסקות בבעיות אישיות)

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

מפתח הסכמות עם הרשות המקומית למען רווחת התלמידים והמורים

ספרות כתובה

- אלבשן יובל, מורג תמר, 2003 **החוק והילד** - קובץ חקיקה, תל-אביב, הוצאת הגיגים
- גביון ר', 1994 **זכויות אדם בישראל**. אוניברסיטה משודרת, הוצאה לאור - משרד הביטחון,
- גולדברג ד. 1998 **הזכות לדעת, זכויות וחובות של הורים במערכת החינוך**, תל-אביב, הוצאת ידיעות אחרונות
- דבורה טאנן פרופ', **"מעיימות להידברות"** - תורגם מאנגלית ע"י בועז וייס - הוצאת "מטר" (1999),
- דוב יזרעאלי פרופ', וד"ר לאה שילה, מרץ 2000, **תוכנית האתיקה כחלק מתרבות הארגון**
- י. עירם, ש. שקלונקוב, עורכים, **צמתים ערכים וחינוך בחברה הישראלית/אסופת מאמרים** הוצאת משרד החינוך, לשכת המדען הראשי
- לם צבי, 2000, **לחץ והתנגדות בחינוך**, תל-אביב: ספרית פועלים
- נעמה צבר, 2000, **מסורות וזרמים במחקר האיכותי** הוצאה לאור: דביר
- פופר מיכה, **על מנהלים כמנהיגים**, הוצאת רמות אוניברסיטת תל אביב
- פוסטמן ניל, 1986 **אובדן הילדות**, תל-אביב, הוצאת ספריית פועלים
- שש זהבה ד"ר, פרופ' באשי, עזרא רגב, 2001, **המשוב בארצי למערכת החינוך-אזרחות ואקלים אזרחי**, הוצ' משה"ח, לשכת המדענית הראשית
- תומס ג. סרג'ובני, 2002, **ניהול בייס - היבטים עיוניים ומעשיים**, הוצ' את האוניברסיטה הפתוחה

חוקים :

חוק יסוד כבוד האדם וחירותו

חוקי חינוך

חוקי המדינה,

מאמרים:

Costantino, Cathy A. & Christina Sickles Merchant. Designing Conflict Management Systems: A Guide to Creating Productive and Healthy Organizations Jossey-Bass Publishers, 1996

Fisher, Roger, Ury, William & Patton, Bruce. Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In, (2nd Ed.). New York: Penguin Books, 1991

Fisher, Roger & Scott Brown, Getting Together: Building Relationships as We Negotiate, New-York: Penguin Books, 1988

המרכז הארצי לזכויות בחינוך

אסטרטגיות למארג יחסים במוסדות חינוך

- Folger Joseph, Poole, M., & Stutman, R. Working Through Conflict: Strategies for Relationships, Groups and Organizations, New York: Harper .Collings College Publishers, 1993
- .Folger Joseph, Tricia Jones, New Directions in Mediation, Sage, 1994
- Kolb, Deborah & associates, When Talk Works, Jossey-Bass Publishers, .1994
- .Liebmann, Marian, Community & Neighbour Mediation, Cavendish Pub Limited, 1998
- Laura S. Brown, Ph.D. ABPP,(2001) Rights and Responsibilities in . Psychotherapy
- ,Webley S. Company Philosophies and Codes of Business Ethics Institute of Business Ethics, .1988
- M.B. Tinzmann, L. Friedman, S. Jewell-Kelly, P. Mootry, P.
- Scholtes, P.R., Joiner, B.L., & Streibel, B.J. (1996). The team handbook (2nd ed.). Madison, WI: Joiner Associates
- Laura S. Brown, Ph.D. ABPP,(2001) Rights and Responsibilities in Psychotherapy
- Webley S. Company Philosophies and Codes of Business Ethics, Institute of Business Ethics, .1988
- Creating a Workable Company Code of Ethics, Ethics Resource Center, 1990.

משרד החינוך התרבות והספורט
מינהל חברה ונוער
היחידה על יישום חוק זכויות התלמידים